

Тарасенко О. С. - здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ПІД ЧАС ЗАКУПІВЕЛЬ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Кожна країна приділяє значну увагу закупівлям товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади. Не виключенням є і наша держава, оскільки зловживання під час витрачання бюджетних коштів та відсутність механізмів контролю громадськості за процесом здійснення публічних закупівель призводять до неефективного використання бюджетних коштів, зростання витрат бюджету і, як наслідок, до деформації механізмів конкуренції в економіці та погіршення інвестиційного клімату в державі [1]. На жаль, корупція в системі публічних закупівель - явище не нове. Боротьбі з корупцією присвячено чимало досліджень. Зокрема, вагомий внесок у наукову розробку цієї проблеми зробили О. М. Джужа, О. О. Костусев, Н. Ф. Кузнецова, В. В. Морозов, Н. Б. Ткаченко, О.П. Шатковський, В. І. Шаун та багато інших учених.

Сфера публічних закупівель в Україні регулюється Законом України від 25 грудня 2015 року № 922-УІІІ «Про публічні закупівлі» (далі - Закон) [2]. Не зважаючи на постійне удосконалення законодавства у сфері публічних закупівель, криміногенна ситуація у зазначеній сфері не покращується.

Публічні закупівлі були і залишаються одним із напрямів господарської діяльності, яка характеризується високими корупційними ризиками. Через непрозорі та неефективні процедури публічних закупівель значна кількість бюджетних асигнувань освоюється з численними порушеннями. Значною кількістю порушень супроводжуються процедури публічних закупівель лікарських засобів і виробів медичного призначення, які є особливим предметом державних закупівель, оскільки від якості закуплених препаратів залежить здоров'я та навіть життя людей.

Зі зміною законодавства змінюються і способи учинення корупційних правопорушень, проте фактори і причини учинення корупційних правопорушень при здійсненні публічних закупівель лікарських засобів та виробів медичного призначення залишаються не змінними. За поширеністю корупційні ризики можна розташувати в такому порядку: негідність поведінки посадової особи; виникнення конфлікту інтересів; безконтрольність з боку керівництва; наявність дискреційних повноважень [3].

Недобросовісна поведінка посадової особи як один з корупційних ризиків - це порушення (або свідоме нехтування) ним моральних критеріїв та етичних норм поведінки [4]. Проте, урахуовуючи недостатнє фінансування медичної сфери та наближеність до мінімальної заробітної плати посадових осіб, які здійснюють публічні закупівлі лікарських засобів, цілком зрозумілою є мотивація останніх до вчинення корупційних правопорушень у зазначеній сфері.

Етично-психологічні аспекти й соціально-правові фактори суттєво впливають на сумлінність таких осіб під час здійснення публічних закупівель, оскільки рішення вони завжди приймають з урахуванням власного досвіду, психологічного ставлення до виконуваної роботи, а також ґрунтуючись на особистих переконаннях і персональному соціально-матеріальному становищі. Тендерному комітету як органу відповідальному за організацію та проведення процедур закупівлі доводиться постійно балансувати між принципом максимальної економії та ефективності використання державних коштів, з одного боку, та інтересами пацієнтів - з іншого, стикатися із труднощами, пов'язаними з обґрунтуванням кількості лікарських засобів, тощо. Усе це свідчить про необхідність вироблення єдиних підходів до закупівлі лікарських засобів та виробів медичного призначення за державні кошти, удосконалення законодавчої бази у сфері публічних закупівель лікарських засобів і медичних виробів [4].

З такою категоричністю не можна погодитися. Звісно, посадові особи, особливо ті, які здійснюють публічні закупівлі, мають бути захищені соціально й матеріально, держава повинна відзначати цю відповідальну діяльність та напружені умови праці гідною заробітною платою, що є нормою практично для всіх розвинутих демократичних держав [5].

Безконтрольність із боку вищого керівництва є ще одним корупційним ризиком. Проте найчастіше зазначена безконтрольність

зумовлена змовою із особою, яка безпосередньо здійснює закупівлю товарів, робіт чи послуг та отримуючи свою частку від корупційної схеми не виконують своїх контрольних функцій.

Ураховуючи викладене, варто зазначити, що передусім необхідно зменшувати корупційні ризики у сфері публічних закупівель лікарських засобів, які, відповідно, будуть зумовлювати зменшення кількості корупційних правопорушень у вказаній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щодо подолання корупції у сфері державних закупівель в Україні : аналіт. записка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1486/>. - Назва з екрана.
2. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-УІІІ // Відомості Верховної Ради України. - 2016. - № 9. - Ст. 89.
3. Корупційні ризики в діяльності державних службовців [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://letadm.gov.ua>. - Назва з екрана.
4. Бондар О. Аналіз проекту Закону України «Про особливості здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я» [Електронний ресурс] / О. Бондар. - Режим доступу: <https://www.legalalliance.com.ua>. - Назва з екрана.
5. Дмитрієв Ю. Корупційні ризики у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави [Електронний ресурс] / Ю. Дмитрієв // Вісник. Право знати все про податки і збори. - 2015. - № 14. - Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8207>. - Назва з екрана.